

Nr 320.

Af herr **Johansson** i Jönköping, i anledning af Kungl. Maj:ts
i propositionen nr 43 upptagna förslag till lag om
kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare.

I det förslag till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare, som Kungl. Maj:t i propositionen nr 43 förelagt Riksdagen, har kollektivaftalet tillagts den verkan, att arbetsinställelse, blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig åtgärd under inga förhållanden få under aftalstiden vidtagas i anledning af tvist mellan arbetsgifvare och arbetare, som äro af aftalet bundna. Däremot har rätten till sympatistrejck och sympatilockout under aftalstiden lämnats öppen.

Att en dylik frihet till sympatistrider under aftalstiden ur arbetsfredens synpunkt är långt ifrån tillfredsställande, ligger i öppen dag och torde också allmänt erkännas. Men å andra sidan har gjorts gällande, att ett ovillkorligt förbud mot sympatistrider skulle beröfva arbetsgifvarne ett oundgängligt nödvärnsvapen och göra dem maktlösa gentemot lokalstrejker samt härigenom indirekt snarare skada än främja arbetsfreden. Att dessa skäl under nu rådande förhållanden hafva ett ganska stort berättigande, torde icke kunna förnekas, och man kan därför väl förstå, hvarför lagförslaget i fråga om sympatiåtgärderna icke ställt sig på det absoluta förbudets ståndpunkt. Men däraf följer ingalunda, att man, på sätt i lagförslaget skett, behöfver gå till den motsatta ytterligheten genom att lämna rätten till sympatistrider absolut obegränsad. Det hjälper härvidlag icke att säga, att nämnda rätt redan nu finnes, och att en inskränkning af densamma skulle medföra en rubbning af maktförhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare. Ty det förhåller sig utan tvifvel så, att under nu rådande förhållanden, sedan arbetsgifvarne blifvit tämligen allmänt organiserade, dessa innehafva en bestämdt dominerande maktställning å arbetsområdet genom sin obegränsade rätt till den utvidgade lockouten. Ett lagfästade af nuvarande förhål-

landen skulle alltså innebära ett fastslående i lagen af arbetsgifvarnes öfvermakt. Ett af de främsta ögonmärkena för en lagstiftning på detta område måste emellertid vara att i möjligaste mån söka åstadkomma *jämvikt* mellan parternas makt att tillgodose sina intressen. På annat villkor kan ej heller någon varaktig trygghet för arbetsfreden vinnas. Ty lika påtagligt, som det synes vara, att införandet af det absoluta förbudet mot sympatistriden under aftalstiden skulle göra arbetsgifvarne obenägna att vidare ingå kollektivaftal och därigenom minska en af de värdefullaste garantierna för arbetsfreden, lika uppenbart är det, att, om arbetarne försättas i den ställning, att de ej längre genom sina organisationer kunna öfva behörigt inflytande vid arbetsvillkorens bestämmande, de komma att tillgripa andra, från samhällets och arbetsfredens synpunkt långt betänkligare stridsmetoder än de hittills använda. Spår till dylika tendenser kunna redan iakttagas.

Det synes mig således uppenbart, att så väl det absoluta förbudet mot som den oinskränkta tillåtelsen till sympatistrider måste komma att verka orättvist i fråga om arbetsgifvare- och arbetareorganisationernas inbördes maktställning och därmed blifva till skada för arbetsfreden. Lagstiftningen i denna punkt måste därför gå fram på en linje, som ligger någonstades *emellan* det absoluta förbudet och det absoluta tillåtandet. En dylik linje, som på samma gång motsvarar rättvisans och den praktiska användbarhetens fordringar, är ingalunda lätt att finna. Emellertid har i förlikningsmännens yttrande öfver lagförslaget gifvits ett uppslag — visserligen förut framkommet under denna lagstiftningsfrågas tidigare skeden, men aldrig upptaget till allvarigare pröfning — hvilket synes mig synnerligen beaktansvärdt. Detta går därpå ut, att sympatistrider under kollektivaftalets giltighetstid skulle förbjudas, men icke genom ett tvingande lagbud, utan med bibehållen rätt för kontrahenterna att i aftalet förbehålla sig frihet i förevarande afseende.

Förlikningsmännen yttra härom följande:

»Den utveckling, som kollektivaftalet vunnit i Sverige, har utan tvivel i viss mån berott därpå, att från början arbetsgifvare och arbetare betraktade kollektivaftalet som ett fredsdokument. Visserligen var man på det klara med, att kollektivaftalet icke innebar »någon skyldighet för arbetsgifvare att hålla sitt arbetsföretag i gång eller för arbetare att kvarstå i arbetet», utan att sådant berodde af de personliga arbetsaftalen. Men kollektivaftalet ansågs, äfven utan bestämmelse därom i detsamma, innefatta garanti mot arbetsinställelse under aftalstiden på grund af arbetstvist eller utomliggande förhållanden. I öfverensstämmelse med denna uppfattning be-tecknades ock från arbetsgifvarehåll arbetarnas deltagande i den »politiska storstrejken» år 1902 som aftalsbrott.

I den mån arbetsgifvarne hunno organisera sig, yppades emellertid för dem behof att, där strid uppstod på någon punkt, kunna utveckla densamma öfver större linjer, äfven oberoende af gällande aftal, därest de med deras sammanslutning förknippade syften skulle ernås. I öfverensstämmelse med denna uppfattning genomdref slutligen Svenska arbetsgifvareföreningen, att i de kollektivaftal, som af dess medlemmar träffades, infördes det stadgande, att som brott mot aftalet icke finge anses lockout, beslutad af vederbörande arbetsgifvareorganisation, eller strejk eller blockad, medgifven af vederbörande fackförbund, dock att sådan åtgärd ej finge ske för att framkalla ändring i eller tillägg till gällande aftal. Och sedermera hafva äfven de båda andra stora arbetsgifvareorganisationerna genomdrifvit liknande stadganden.

Samtidigt härmed har vid olika tillfällen från teoretisk synpunkt gjorts gällande, att kollektivaftalet till sitt begrepp ingalunda vore något fredsdokument i ofvan antydd mening utan, där ej annat aftalats, tillstadde strid rörande förhållanden, som icke genom själfva aftalet reglerats. Och samma uppfattning fick uttryck i Svenska arbetsgifvareföreningens svar å det sista medlingsförslaget i fjolårets stora arbetskonflikt, då föreningen begärde få till protokollet antecknadt, »att vi i enlighet med den aftalstolkning, som hittills varit vedertagen mellan organisationerna, anse, att rätten till sympatilockout eller sympatiststrejk tillkommer vederbörande arbetsgifvare eller arbetare, så framt icke annat finnes uttryckligen bestämdt i gällande aftal».

Det är denna uppfattning, som vid ett antagande af utskottets förslag skulle i lag sanktioneras.

Nu är emellertid förhållandet, att på vissa arbetsområden allt intill nu lefvat kvar den uppfattningen, att kollektivaftal, där ej annat uttryckligen bestämts, förbjuder hvarje arbetsinställelse, och i än större utsträckning lärrer den uppfattningen vara rådande, att sympatistrid ej är tillåten utan uttryckligt stadgande därom i aftalet. I detta hänseende må anföras, att inom åtskilliga fack, där i aftalen saknades strejkklausul eller i hvarje fall bestämmelse om sympatistrid, arbetsgifvarna betraktade arbetarnes deltagande i storstrejken som aftalsbrott och af sådan anledning yrkade aftalens häfvande.

I detta sammanhang kan förtjäna omnämnas, att i ofvannämnda norska kommitté den norska landsorganisationens ordförande i sitt uttalande emot minoritetens förslag om förbud mot sympatistrid emellertid yttrat, att den tanke, som ligger till grund för minoritetens förslag, »maa saaledes siges at være i overensstemmelse med fælleoverenskomstens væsen».

Det visar sig sålunda, att i den föreliggande frågan hos de närmast intresserade rådt och råda ganska olika uppfattningar. Den ursprungliga

uppfattningen i vårt land, som ännu lefver kvar på vissa områden, är, såsom påpekats, den för arbetsfreden mera gynnsamma, att sympatistrid ej är tillåten utan förbehåll därom. De arbetsgifvareorganisationer, som hylla den andra uppfattningen, hafva emellertid äfven de funnit lämpligt att genomdrifva införande i sina aftal af uttryckligt förbehåll i ämnet.

Nu lärer väl med fog kunna sägas, att, likaväl som man vid tolkning af kollektivaftal har att taga hänsyn ej blott till aftalets innehåll utan ock till hvad som kan visas hafva varit af parterna afsedt, så bör ock lagstiftaren vid en rättslig reglering af kollektivaftalet äga att beakta icke blott den juridiska doktrинens utläggningar af sådant aftals begrepp i och för sig utan ock den uppfattning därutinnan, som i praktiken gjort sig hos parterna gällande. Och lagstiftaren bör därför vid detta tillfälle hafva valet fritt mellan de olika uppfattningar, som i vårt land äro rådande. Förlikningsmännen hålla före, att man därvid bör följa den ursprungliga och ännu på många områden kvarstående samt för arbetsfreden mera gynnsamma uppfattningen och således anse sympatistriden förbjuden, där ej förbehåll om annat i aftalet skett. Genom att välja den andra vägen skulle arbetsgifvare eller arbetare, som icke vilja veta af sympatistrid, icke anse sig ha behof af densamma, kunna mot hvad af dem varit vid aftalets upprättande afsedt utsättas för risken af sådan strid. Detta kan ej vara en lämplig lagstiftning. Genom att åter göra möjligheten till sympatistrid beroende af förbehåll därom i aftalet, har man icke satt dem, som önska rätt till sympatistrid, i annan ställning än hittills; äfven hittills hafva de funnit sig böra genomdrifva förbehåll om dylik rätt i aftalen. Men lagstiftaren bidrager då icke själf att öppna möjlighet för sympatistrid på områden, där man ej ansett sig äga behof däraf.

Vid en sådan reglering af förhållandet kan man ej heller med samma fog som eljest tala om en legalisering af sympatistriden. Lagen proklamerar då ej själf sådan strid såsom under hvarje förhållande berättigad, men den finner sig tills vidare ej böra betaga de enskilda möjligheten att sig emellan aftala i sådan riktning.

Det af förlikningsmännen förordade allmänna förbudet mot arbetsinställelse eller därmed jämförlig åtgärd, innan försök till medling skett inför förlikningsmannen och eventuellt förlikningskommissionen, lärer, då det samma afser äfven parter, som ej hafva kollektivaftal, lämpligen böra få sin plats i lagen angående medling i arbetstvister. Början af andra stycket i 8 § borde då, enligt förlikningsmännens mening, erhålla följande lydelse: »Har i anledning af tvist mellan arbetsgifvare och arbetare, de där icke hafva kollektivaftal sig emellan, åtgärd, som i första stycket sägs, blifvit å endera sidan vidtagen och har sådant icke skett i strid mot stadgandena i lagen an-

gående medling i arbetstvister, vare arbetsgifvare och arbetare, som äro bundna af kollektivafstal, så framt förbehåll därom i aftalet skett, oförhindrade att genom åtgärd af sagda beskaffenhet bispringa de tvistande.»

I sitt anförande till statsrådsprotokollet förklarar sig herr justitieministern finna den af förlikningsmännen utvecklade tanken ganska tilltalande. Men han framhåller som sin uppfattning, att »rätten till sympatilockout icke innebär ett otillbörligt stärkande af arbetsgifvarnes makt utan endast upprätthållande af ett för arbetsfredens bevarande nödvändigt jämviktsläge i fråga om den ömsesidiga styrkan». Och att den, som sålunda finner rätten till den utvidgade lockouten vara ett nödvändigt villkor för jämviktsförhållandet mellan parterna på arbetsområdet, icke kan vara med på ens ett icke tvingande förbud däremot, är ju naturligt. Men herr justitieministerns berörda uppfattning är utan tvifvel icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Hvilken mening man än i öfrigt kan hafva i fråga om lämpligheten af införandet af ett dylikt förbud, så torde väl dock af de allra flesta erkännas, att det skulle komma att verka i riktning af jämviktslägets främjande, och icke af dess rubbande.

På grund af det anförda hemställer jag vördsamt,

att Riksdagen måtte för sin del besluta att i 8 § i förslaget till lag om kollektivafstal mellan arbetsgifvare och arbetare införa följande tilläggsbestämmelse:

»Har i anledning af tvist mellan arbetsgifvare och arbetare, de där icke hafva kollektivafstal sig emellan, åtgärd, som i första stycket sägs, blifvit å endera sidan vidtagen, och har sådant icke skett i strid mot stadgandena i lagen angående medling i arbetstvister, vare arbetsgifvare och arbetare, som äro bundna af kollektivafstal, så framt förbehåll därom i aftalet skett, oförhindrade att genom åtgärd af sagda beskaffenhet bispringa de tvistande.»

Stockholm den 24 februari 1911.

Robert Johansson.